

TEATRUL NAȚIONAL BUCUREȘTI

Maia MORGENSTERN:

„Cred în teatru ca într-o zăfănire de diamant”

Claudia LIPAN: *Un regizor al teatrului românesc contemporan spunea, la un moment dat, că jocul actorului e un descântec al inspirației. Dar în exigențele jocului intră o bună înțelegere a personajului cu care lucați. Ce înseamnă întâlnirea cu personajul?*

Maia MORGENSTERN: Fiecare personaj înseamnă o provocare, fiecare personaj mă sperie, se ascunde, câteodată se lasă descoperit, altă dată nu. Câteodată se lasă descoperit după foarte multă vreme, alteori mi se pare că l-am descoperit și, după un anumit timp (mai ales în cazul unui spectacol pe care-l

joc foarte mult), își descoperă altă față, altă trăsătură de caracter, altă latură din structura lui. Îmi provoacă surprize după foarte mult timp... Personajele, spectacolele, rolurile pe care le-am văzut și pe care le-am jucat m-au învățat că fiecare erou are dreptatea lui, chiar și cei mai temuți criminali. Mă gândesc că trebuie să existe o anumită logică, o anumită justificare chiar și a răului. Altfel, un asemenea personaj n-ar izbuti să facă doi pași în scenă. Trebuie să existe permanent un adevăr, dar unul întors pe dos, ca o oglindă răsturnată. La fel cum cel mai pozitiv personaj, cel mai iubit și neîntinat va avea la rândul lui o umbră; în afara ei, pur și simplu n-ar exista viață.

C.L.: *Ce vă impresionează în primul rând la un personaj pentru ca, ulterior, să vă stârnească alegerea lui?*

M.M.: Nu știu exact ce mă impresionează în primul rând. Umblu cu mare băgare de seamă când abordez un rol pentru că personajele îmi întind capcane. Structura lui depinde uneori de lucruri infime, dar care au o atracție anume împotriva curentului actual. Am să mă refer la un lucru concret. La un personaj ca *Turandot* am încercat să găsesc o latură umană chiar de la text, de la fraza în care eroina spune: „De ce să nu mă pot bucura și eu de aceeași libertate ca oricine?”. Acest personaj își descoperă liberul arbitru, își dorește apoi un bărbat pe măsură. Ea avea niște idealuri și scopuri pe cât de mărețe, pe atât de conforme cu ceea ce gândesc, cred, sper și aștept eu de la viață. Când aceste idealuri devin scop în sine, dincolo de o realitate concretă, palpabilă, care mi se pune în față, ele își uită punctul inițial. Prin asta m-a sedus un personaj. Mă seduce în general un personaj-antiteză, conflictul acela dintre ceea ce dorește și ceea ce poate, între ceea ce i se oferă și ceea ce așteaptă el. Conflictul cu sine mă atrage în mod deosebit.

C.L.: *Ați încercat să modificați propunerea literară?*

M.M.: Mărturisesc că nu s-a întâmplat prea des acest lucru. Nu pot să modific esențialul. Esența asta rămâne totuși. Personajele pe scenă nu sunt comune, ci mai degrabă o esențialitate a unui întreg.

C.L.: *Privindu-le ca esențializare, cum trebuie să decurgă atunci colaborarea scenică?*

M.M.: Autorul este ajutat de personaj, dar se cuvine ca el să rămână în slujba personajului său, cu toată imaginația, cu toată credința pe care o are. Eu cred în foarte multe lucruri, dar mai ales în dreptatea mea la un moment dat, dreptate pe care personajul o are la început. Dacă aș pierde acest adevăr, aș pleca acasă. Dacă nu am dreptate, dacă *Medeea* ar zice „Nu, nu este cazul să omor, totuși, copiii”, nu este cazul să mai urc pe scenă. E cazul să plec acasă la mine. *Medeea* crede că are dreptate să sacrifice, să salveze într-un fel, și aici e paradoxul, absurdul! Consideră că prin asta își salvează copiii dintr-o ruptură, fiindcă pentru ea, acea căsătorie e mai firavă decât moartea. Bărbatul și femeia sunt centrul indestructibil și sfânt. Pentru căsătoria ei a sacrificat tot. Familie, țară, părinți. Bărbatul ei distruge acest cerc și anulează tot.

C.L.: *Nu vă temeți, în acest sacrificiu repetat al personajului, de un clișeu? De a fi aceeași cu același erou?*

M.M.: Mă tem foarte tare de un clișeu, de generalizări, de unidirecționări specifice – fie dramatic, fie tragic, fie comic, fie apoteotic... Nu-i rău să fii același, dar asta nu devine un scop în sine. Cred că în fiecare zi curge alt sânge prin noi, bem altă

apă și respirăm alt aer. Nici a schimba ceva în fiecare seară nu-i un scop. În mine există o structură fixă, în care cred, căreia îi sunt fidelă. Dacă se întâmplă să nu poată, ori să nu vrea îngerul încărcat cu emoție să treacă pe acolo în seara respectivă, din punctul meu de vedere rămâne în urmă un lucru corect, valabil, o spun cu toată sinceritatea. Nu mă supăr și nu mint ca să forțez nota (de exemplu încercând să plâng mai mult sau mai puțin), dar de cele mai multe ori gândul aduce cea mai adevărată și justă emoție. Gândul singur... Nu mă pierd într-o emoție necunoscută, ci cred în gândul acesta cu toată forța mea.

C.L.: *Cum sunteți, Maia Morgenstern? Cum vă priviți?*

M.M.: Sunt o fire puternică, dar cu umane suferinzi și coborâșuri. Am puncte de limită, de maximă energie, alternez stări depresive cu stări de strălucire... Dar, mai ales, cu lungi perioade de calm, foarte benefice, de altfel, pentru că sunt ale mele, îmi sunt proprii. Într-un fel de reconciliere cu mine însămi, mă accept așa cum sunt, am înțeles că nu trebuie să mă condamn sau să regret pentru nici un act săvârșit. Și așa merg mai departe...

C.L.: *Și mergeți alături de oameni cu alte destine, cu mereu alte identități. Vă gândiți și la o anumită responsabilitate când vă întâlniți cu destinul lor? Când sunteți Lola Blau, apoi Haia, în altă clipă Edith Stein?*

M.M.: Sigur că da. Lucrurile nu pot fi lăsate la o parte, omise, vorbesc de lucruri care se cer de la noi. Mai ales în conjunctura actuală în care vedeți că se revine la o redeșteptare a unor tenebre, ale unor forțe luate mai în glumă, mai în serios, începând cu negarea trecutului. Sigur că este și foarte periculos să te agăți continuu de acest trecut. Dar în cazul nostru, al actorilor, contează foarte mult calitatea, efortul artistic, felul în care știm să aducem pe scena istoriei, pe scena vieții, pe scenă pur și simplu, destinele acestor oameni. Îmbrăcate într-o formă artistică a frumosului, a demersului general valabil.

C.L.: *Credeți că publicul respectă răspunderea pe care v-o asumați?*

M.M.: Publicul nu e de oriunde. Publicul suntem noi și în felul în care știm să ne dăruim unul altuia concepte, semne și semnale demne de luat în seamă. Să nu cădem în greșea de a ne îndepărta unii de ceilalți. Instrumentele pentru a trimite un personaj către public sunt aceleași de când existăm pe pământ; stilul subtil de atragere, configurația planetelor, materia organică... Publicul ajută enorm în modul său creativ: acela de a fi profund activ. Am mare încredere în structura lui și asta mă duce la acel diamant care se numește „suflet”. În ceea ce mă privește cred în teatru ca într-o șlefuire a unui diamant. Nu e singura cale de acces și nu am să mă stabilesc aici la gândul că numai așa se poate. Este doar una dintre modalitățile și căile pe care-mi place să le cred.

C.L.: *Finalul discuției ne întoarce, iată, la credință. Care este substanța umană în care credeți, doamnă Maia Morgenstern?*

M.M.: Rațiunea. Pentru mine gândul vine și pleacă mai departe prin rațiune. De aici pornesc toate întrebările și e bine că se întâmplă așa, iar tot aici își găsesc și răspunsul, corectitudinea, moralitatea. Toate există în mine prin rațiune. Ea nu-și epuizează resursele. Dacă vreodată înclin să găsesc resurse epuizate, va ține de slăbiciunea mea. Cred că Dumnezeu ne-a dat liberul arbitru și capacitatea de a gândii și de a judeca conform rațiunii din noi.